

VOLTAIRINE DE CLEYRE

Anarkista, besterik ez

Voltairine de Cleyre (1866-1912) XX. mendeko mugimendu anarkista eta feministako emakume garrantzitsuenetariko bat izan zen, Emma Goldmanekin batera. Feminismoa boto-eskubidearen aldeko borrokara mugatzen zen garaian, Cleyrek bide berriak ireki zituen eta gaur eguneraino iraun dute arrasto horiek. Besteak beste, emakumeen independentzia ekonomikoa aldarrikatu zuen, zalantzan jarri zituen genero-rolak eta borrokatu zuen sexu-esklabotzaren aurka, bikote ezkonduetan gertatzen denari arreta berezia emanaz. Horrekin batera, aitzindaria izan zen gastu militarren gaineko eragozpen fiskalaren gaian. Haren obra –eta izena bera– erabat ahaztuta egon dira, eta 50 urte baino gehiago igaro behar izan dira, mugimendu feministaren loraldiarekin bat eginez, Cleyrek izan zuen garrantziaz jabetzeko eta haren idazkiak berreskuratzeke.

JULEN AZPITARTE

Berreskuratze horren harira, Madrilgo Stirner argitaletxeak, *Escrito en rojo* (Gorritz idatzia) liburua plazaratu du, Emma Goldman-en aitzinsolasarekin. 1914. urtean plazaratutako *Selected Works* (Lan aukeratuak) lanetik ateratako idazkiekin egindako bilduma da: hizlari eta artikulatu-egile bikaina zen, baita poeta txukuna ere, baina ez zuen obra luzeagorik utzi, seguruenik goiz hil zelako, bere osasun ahula tarteko. Aipatutako liburuan anarkistaren bizitza zeharkatu zuten hamaika gai jorratzen dira, emakumearen eta iraultzailearen potreta marrazteko. Besteak beste, anarkia bera, Errusiako literatura, Mexikoko iraultza, Parisko Komuna edo preso beltzek abesten zituzten doinuak, gatibu-lanak egiten zituzten bitartean. “(...) Eta pistolari heltzen zion

aurpegi itzaltsuak irri izoztuz behatzen zuen: ‘Abesten duten bitartean, lan egiten dute’, esan zuen irribarre lau eta ironikoak”. Halaber, Goldmanen hitzaurreak Cleyreren biografia zehatza jasotzen du, alde intimoa eta publikoa uztartuz. “Voltairine espiritualki berpiztua izaten ari da –nolabait esateko–, poeta errebelde, askatasuna maite zuen artista eta Amerikako anarkista garrantzitsuen gisa”.

MUGIMENDU LIBREPENSALARIA

AEBetako mugimendu libertarioa 1940ko hamarkadan sortu zen, herrialdea II. Mundu Gerran sartu zenean. Aurrerago, 1960ko hamarkadaren amaieran eta 1970eko hasieran, sekulako gorakada izan zuen. Halere, lehenago izan zen beste korrante anarkista bat, Benjamin R. Tucker-ek New Yorken

abiatutako *Liberty* hamaboskariaren inguruan garatu zena. 1881. urtetik 1908. urtera plazaratu zen, eta sasoi horretako protagonista nabarmena da Voltairine de Cleyre, zeina 1866. urtean jaio zen Leslie herrian (Michigan). Aita etorkin frantziarra zuen, Hector de Claire, eta hark jarri zion izena, Voltaire idazlearen omenez. Ahizpa txiki bat zuen, Adelaida. Ama, Harriet, aitaren gerizpean bizi zen.

Laster antzeman zuen aitak alaba nagusia oso adimentsua eta talentu handikoa zela, eta haren izaera “ipurterrea” bezatzeko asmoz Port Huron-eko komentu batean sartu zuen 13 urte zituela. Handik ihes egiten saiatu zen Cleyre, baina azkenik 17 urterekin graduatu zen. Institutio erlijioso hura kartzela bihurtu zitzaion, bere askatasuna erabat txikitu zuen zama. “Heriotzaren itzaleko bailararen antzekoa izan zen, eta oraindik orbain zuriak daude nire ariman. Bertan, ezjakintasunak eta superstizioak erre ninduten, beren infernuko suaren bidez, egun itogarri haietan”. Ondorioz, monasterioa utzi zuenean erlijioaren aurkako borroka sutsua abiatu zuen, erabateko ateismoari irmo helduta.

Hala, Michiganeko erdialdera bueltatu zen. *The Progressive Age* astekari librepensalarian idazteari ekin zion, apurka-apurka hitzaldiak ematen ere hasi zen, eta 19-20 urte zituela ateismoaren eta anarkismoaren aitzindari Thomas Paineri buruzko berbaldiak eskaintzen aritu zen estatuko mendebaldean. 21 urte betetzerako, mugimendu librepensalariaren izar bihurtua zen. Askotariko ikuspegiek egiten zuten bat mugimendu horretan eta kideek hainbat gai aztertzen zituzten, hala nola sexualitatea, emakumeen eskubideak, jaiotzasaren kontrola, arraza-harremanak, lan-harremanak eta gizabanakoaren harremana Estatuarekin.

HAYMARKET KASUA

Librepentsalariek harreman luze eta es-tua izan zuten anarkismoarekin, agintearen aurkako jarrera bera zutelako. Beraz, gerora anarkista bihurtuko ziren asko korronte horren bidez iritsi ziren mugimendu libertarioa, Cleyre bera, adibidez. Haren jauzi anarkista Haymarket kasuak eragin zuen: Chicagoko polizia tiro egin zuten manifestariei McCormick laborantza-fabrikari. Pertsona bat hil zuten, baita beste zenbait zauritu ere. Biharamunean, anarkistak Haymarket Square-tik gertu bildu ziren protestatzeko. Polizia agertu eta bat-batean lehergailu batek eztanda egin zuen. Polizia tiroka hasi zen, zazpi agente eta lau langile zendu ziren. Gertaeraren ondotik, zortzi anarkista epaitu zituzten. Cleyrek hauxe bota zuen egunkarien lerroburuak irakurtzean: “Eskegi beharko lituzkete”.

Betirako damutu zen hitz horiek esan izanaz. Auzipetuek ez zuten zerikusirik atentatuarekin, baina kondenatu egin zituzten hala ere: bosti heriotza zigorra ezarri zieten eta gainerakoek kartzela-zigor luzeak. Exekuzioek Cleyre izutu eta aztoratu zuten eta, ondorioz, anarkismoarekin bat egin zuen. “Ez diot neure buruari inoiz barkatuko esaldi ezjakin, lotsagarri eta odol-egarri hori. (...) Nahiz eta badakidan hildakoek barkatuko lidaketela, nahiz eta badakidan maite dituztenek barkatu egiten didatela. Baina nire ahotsak, gau hartan entzun nuen bezala, oihartzun egingo du nire belarrietan nire heriotzara arte: gaitzespen eta lotsa mingotsak”. Presoak askatzeko zenbait ahalegin egin zuen, eta bere bizitzaren amaieran Chicagora joan zen bizitzera, bai eta bertan hil eta lurperatu ere, Haymarket-eko martirien ondoan.

Aurretik, anarkismoaren doktrina zabaltzen eman zuen bizitza, Estaturik gabeko gizartearen aldeko ahots karismatikoa bilakatu arte. Cleyre ez zen teoriko azpimarragarria, baina sekulako gaitasuna zeukan bere irakurketetatik jasotako ezagutza guztiak hausnartzeko, sintetizatze eta komunikatzeko. Apartak ziren bere hitzaldiak, eta hain egin ziren entzutetsuak, Ingalaterra, Eskozia eta Norvegia ere bisitatu baitzituen. Milaka lagun biltzen ziren entzuteko.

Tradizio estatubatuarreko anarkismo indibidualistari lotu zitzaion bere ibilbide libertarioaren hastapenetan. 1894. urtean idatzitako *In Defense of Emma Goldman and the Right of Expropriation* lanean (Emma Goldmanen eta desjabetze eskubidearen alde), joera indibidua-

lista horren alde egin zuen nabarmen: “Goldman andereñoa komunista da; ni indibidualista naiz. Berak jabetza-eskubidea suntsitu nahi du, nik erabili nahi dut. Nik pribilegioaren eta agintearen aurkako gerra egiten dut eta, beraz, jabetza-eskubidea, pertsonaren eskubide erreala, deuseztatu egiten da”.

Aurrerago, adjektiborik gabeko anarkismoaren aldeko hautua egin zuen, bere diskurtsoa norberaren eta gainerakoek askatasunaren inguruan ardazten baitzen, agian gaztetan komentuan igarotako itxialdiaren ondorioz. Finean, ez anarkia indibidualistak ez anarkia komunista ez zuten askatasuna mantenduko: “Anarkista naiz, sinpleki, etiketa ekonomikorik erantsi gabe”.

Bere bizitzako azken urteetan, 1910ean, Chicagora joan zen gazteta-ko lanbidean aritzeko, etorkin gazteen irakasle. Idazten ere jarraitu zuen, besteak beste, Louise Michel-en biografia bat itzultzen ari zen frantsesetik. Baina oso gaixo zegoen, 1902. urtean izandako eraso bat tarteko: bere ikasle ohi batek tiro egin zion antisemita zela egotzita. Goldmanen hitzetan, “bere bizitzaren zati handi bat juduak hezten eman zuen!”. Cleyrek erasotzaileari barkatu zion, eta eskatu zuen zentro batera eraman zezatela, senda zedin. Bere hiletan, 1912. urtean, 2.000 pertsona bildu ziren: “Nire saria gazteekin bizitzea da; kideekin oraindik buruz buru jarraitzen dut: botak soinean ditudala hilko naiz, eta nire aurpegia Ekialdera jiratuta, Ekialdea, argia”. ●

